

SPOMENIŠKI VODNIKI IN LIKOVNI ZVEZKI

Spomeniški vodniki in Likovni zvezki — izdaja jih založba Mladinska knjiga v Ljubljani — pomenijo na našem knjižnem trgu prijetno presenečenje. Saj smo do nedavnega poznali samo razkošne in drage tovrstne izdaje. Zgoščen tekst, veliko število reprodukcij, žepni format, povzetki v tujih jezikih in zmerna cena so odlike teh zbirk.

Kot prva knjižica v zbirki vodnikov so izšle *Rimske izkopanine v Šempetru* izpod peresa dr. Josipa Klemenca¹. V naši skromni vodniški in umetnostni literaturi je ta poljudna in pregledna interpretacija najpomembnejšega antičnega spomenika v Sloveniji več kot dobrodošla.

Strokovnjaka bo motila deskriptivna obravnava brez globljih analiz. Ker pa je knjižica namenjena najširšemu krogu bralcev, izgubi očitek vso ostrino. Knjiga bo obogatila vsakogar. Deskriptivno-ikonografsko-zgodovinski prikaz nekropole v Šempetru v Savinjski dolini pa bo lahko služil tudi kot odličen učni pripomoček.

Gljučni objekt slovenske umetnostne preteklosti, cerkev v Crngrobu, je predstavil akademik dr. France Stele². Knjiga je pisana kot razprava v razmeroma težkem jeziku. Za laika bodo težavna predvsem mesta o srednjeveškem freskantstvu, ker knjiga zahteva določeno predznanje. Zanimivo pa je zlasti zadnje sklepno poglavje, kjer avtor razpravlja, v čem je lepota tega, v stoletjih zidanega, prenavljanega in tolikokrat spremenjenega spomenika.

Pozornost zaslužita knjižici najmlajših avtorjev, Ksenije Rozman in Gorazda Makaroviča. Imeni mladih avtorjev sta v naši likovni publicistiki razveseljiva novost. Saj lahko po nekaterih znamenjih sklepamo, da je to šele uvod v večjo akcijo mladih.

Knjižica o slovenskih panjskih končnicah³ je dobro informativno delo o tej zanemarjeni panogi naše likovne preteklosti. Mestoma ohlapen jezik, ponesrečena stilna izpeljava (avtor se je skušal tudi v stilu pisanja približati tem drobnim sličicam), nekaj zgodovinskih netočnosti in preveč poljudne formulacije so pogloblitve napake te knjižice. Ne moremo pa mimo pozitivnih dognanj, ki so naše znanje brez dvoma obogatila: stilna razvrstitev slikarjev končnic in njihovih izdelkov v tri velike skupine, poizkus vrednotenja ljudskih umetnin in bogat izbor reprodukcij. Knjiga je v okviru programa, informirati široko javnost, dosegla svoj namen.

V zadnjem času je le malo del dvignilo toliko prahu kot ravno drobna knjižica o panjskih končnicah. Nekateri recenzenti so celo prekoračili konvencionalni akademski ton. Vprašamo se, po kakšnih kriterijih je dr. Luc

¹ Dr. Josip Klemenc: *Rimske izkopanine v Šempetru*. Založba Mladinska knjiga. Zbirka Spomeniški vodniki, zvezek 1. Urednik Sandi Sitar. Ljubljana 1960.

² Dr. France Stele: *Crngrob*. Založba Mladinska knjiga. Zbirka Spomeniški vodniki, zvezek 3. Urednik Sandi Sitar. Ljubljana 1962.

³ Gorazd Makarovič: *Poslikane panjske končnice*. Založba Mladinska knjiga. Likovni zvezki. Urednik Sandi Sitar. Ljubljana 1962.

Menaše, avtor pamfleta v *Likovni reviji*, očital Makaroviču komercializem in čudimo se, da pod venček žaljivk ni napisal svetovljanskega: V Rimu 1962.

Knjižica Ksenije Rozman o Janezovi cerkvi ob Bohinjskem jezeru⁴ je skrbno topografsko delo. Popelje nas skozi čas od nastanka cerkve (okrog leta 1300) do današnjih dni. Morda je ravno v suhoparnosti in pretirani skrbnosti poglobitna napaka tega delca. Saj nam avtorica niti ne poizkusi pričarati in približati lepote spomenika, temveč ga samo pedantno inventarizira. Zelo dober pa je uvodni del. Avtorica ni vzela spomenika kot osamljen objekt, temveč ga je logično vključila v okolje in nakazala enega najvažnejših problemov naše preteklosti — odnos med ljudsko, domačo in obrtno umetnostno dejavnostjo.

Kljub namenu in programirani poljudnosti obeh zbirk pogršamo v vseh omenjenih delih novih, svežih pogledov. Tako je tudi kratka monografija o slikarju Ivanu Groharju, napisala jo je Melita Stele-Možina⁵, nepretenciozna kompilacija že znanih in utrjenih sodb ter vrednotenj. Vendar bo manj zahtevnemu bralcu knjižica odprla nov svet, strokovnjaku pa bo lahko služila kot vir osnovnih biografskih podatkov.

I. Sedej

GLEDALIŠČE

DIFFICILE EST SATIRAM — SCRIBERE

Po Juvenalu

Satira je pri nas če že ne od nekdanj, pa vsaj od Cankarjeve smrti dalje precej redek in nevsakdanji gost. Zadnje čase resda nekam pogostoma pišemo in govorimo o nji, kakor da bi jo hoteli s svojim govorjenjem izzvati in jo tako rekoč priklicati iz lésa, vendar kaj dosti dlje — če izvzamemo nekaj duhovitih, večidel krajših utrinkov — za enkrat še nismo prišli. Nekateri vedo sicer povedati, da satire nimamo zato, ker ji »nismo naklonjeni«, kar bo vsekakor držalo. Le da je ta resnica tako na moč preprosta in samoumevna, da s tem, ko smo jo izrekli, nismo povedali pravzaprav še ničesar. Ali je morda že kdaj katera družba satiro, ki ji je bila namenjena in ki jo je zadevala v živo, sprejemala z navdušenjem in razprostrti rok? In kaj naj si šele mislimo o satiri, ki bi naletela na tak gostoljuben sprejem? Ali bi bila sploh še podobna sama sebi in vredna svojega rezkega, a poštenega imena?

Bojim se, da tisti, ki pri nas z lahko besedo razpravljajo o satiri, kakor da bi razpravljali o kaki posebno prijetni in zabavni družabni igri, pozabljajo, da satira ni niti burka niti površno zasoljena šala, ki brije norce iz bolj ali manj efemernih, neznatnih pojavov, ampak je vselej, tudi takrat, kadar si nadeva

⁴ Ksenija Rozman: *Janezova cerkev ob Bohinjskem jezeru*. Založba Mladinska knjiga. Spomeniški vodniki. Zvezek 4. Urednik Sandi Sitar. Ljubljana 1962.

⁵ Melita Stele-Možina: *Ivan Grohar*. Založba Mladinska knjiga. Likovni zvezki. Urednik Sandi Sitar. Ljubljana 1962.